

9 AAK

Alternativní a augmentativní komunikace. Cílové skupiny AAK.

- **Augmentativní komunikace** = způsob komunikace zaměřený **na podporu již existujících komunikačních možností** a schopností člověka
- **Alternativní komunikace** = systém užívaný jako **náhrada za mluvenou řeč**

CÍLOVÉ SKUPINY

- Pro osoby s MP, MO, PAS
- Pro osoby s kombinovaným postižením
- Pro osoby s poruchami zraku, sluchu
- Pro osoby po CMP, úrazech CNS
- Pro osoby s degenerativními onemocněními
- Pro osoby s roztroušenou sklerózou

CO VŠE LZE VYUŽÍT

- Piktogramy
- Znakový jazyk
- Znakovaná čeština
- Znak do řeči
- Makaton
- VOKS
- TADOMA
- Lormova abeceda
- Totální komunikace

- Etran-N
- Znakování rukou v ruce
- Prstová abeceda
- Braillovo písmo
- MAKATON
- Facilitovaná komunikace
- Globální čtení
- Sociální čtení
- Taktilní znakový jazyk
- Technické hlasový výstupy a počítače
- Cued speech

DĚLENÍ SYSTÉMŮ AAK

- A. Statické (např. Bliss)
- B. Dynamické (např. ZJ)
- C. Netechnické (např. piktogramy)
- D. Technické (např. pomůcky s hlasovým výstupem)

+ AAK:

- Snížení izolace a pasivity
- Vyšší soběstačnost
- Snížení frustrace z nepochopení
- Možnost samostatně se rozhodnout
- Podpora kognitivních a jazykových dovedností

- AAK:

- Menší společenské uplatnění člověka

- Vzbuzují pozornost
- Brány jako důkaz, že člověk využívající AAK nebude už nikdy „normálně mluvit“

VOKS

- VOKS = výměnný obrázkový komunikační systém (česká mutace PECS)
- PECS = *The Picture Exchange Communication System*
- Od r. 1985 systém určený k „nastartování komunikace“
- Využití obrázků k přímé výměně za věci a činnosti
- Rychle osvojitelný, dobrou motivací k aktivitě

PIKTOGRAMY

- Piktogram = zjednodušené grafické zobrazení skutečnosti
- Vnímatelné útvary tvořené psaním, kreslením nebo tiskem
- Symboly lze skládat do vět, rozvrhů dne, písniček...
- Vhodné u klientů, kteří neumí dekódovat písmo
- Skládány do tabulek, deníků

MAKATON

- MAKATON = zkratka jmen autorů (Margaret Walker-logopedka, Kath Johnson, Tony Cornforthem)
- Původně pro neslyšící dospělé v nemocnicích
- Souhra mluvené řeči, manuálních znaků a grafických symbolů – doplněno o mimiku, výraznou modulaci řeči
- Na počátku se využívá vše a postupně si klient sám volí nejpříjemnější způsob komunikace

- Slovník je mezinárodní a je třeba ho plně respektovat (350 slov)

ZNAKOVÝ JAZYK

- Tzv. vlastní znakový jazyk neslyšících (přirozený jazyk neslyšících)
- **Vizuálně-motorický prostředek komunikace**
- Umožňuje plnohodnotnou komunikaci
- Vlastní gramatika i vlastní slovník

ZNAKOVANÁ ČEŠTINA

- Vizuálně motorická komunikační forma odvozená od mluveného jazyka
- Využívá znaky znakového jazyka a gramatiku českého jazyka
- **Uměle vytvořený jazykový systém využívající gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována**

ZNAK DO ŘEČI

- **Doplnění mluvené řeči znaky, výraznější mimikou a gesty** – zdůrazňují hlavní slova, aby pochopení bylo přesnější (znakují se klíčová slova)
- Pohyb nemusí být proveden precizně a naprosto přesně jako ve ZJ
- Slovo a znak běží současně
- Cílem je postupně zlepšovat a vést k mluvené řeči

LORMOVA ABECEDA

- **Dotyková abeceda**
- **Mluvčí vyznačuje jednotlivá písmena svým ukazováčkem dotykem či tahem prstu do dlaně a na prsty ruky příjemce**

- Vytvořena v 19. stol. mladým hluchoslepým Hieronymem Lormem, který ji používal pro vlastní potřeby
- Jednotlivé doteky do dlaně hluchoslepé osoby odpovídají konkrétním písmenům abecedy

TADOMA

- **Dotyková metoda** spočívající ve **vnímání mluvené řeči** (např. hluchoslepými osobami) **ohmatáváním vibrací hlasivek, pohybů dolní čelisti, rtů a obličejových svalů mluvčího**
- Ruka se dotýká obličeje a krku mluvčí osoby
- Palec se dotýká rtů a vnímá i pohyby čelistí a jazyka
- Ostatní prsty ohmatávají vibrace na tvářích, čelistech a krku

CUED SPEECH

- Komunikační systém založený na **využití kombinací tvaru prstů a poloh ruky**, které se vizuálně vyjadřují skupiny samohlásek a skupiny souhlásek, přičemž zrakový vjem ruky se doplňuje odezíráním současného mluvení

TOTÁLNÍ KOMUNIKACE

- Vytvoření plnohodnotné komunikace při **využití všech dostupných komunikačních prostředků** – mluvené řeči, psaní, čtení, mimiky, gest, znakového jazyka, prstové abecedy odezírání aj.

PRSTOVÁ ABECEDA

- užívá **různých poloh a postavení prstů k vyjádření hlásek nebo písmen**
- výhody :

- přesná analýza a syntéza slova
- jednodušší získávání slovní zásoby
- podpora odezírání
- nevýhody :
 - nutná znalost jazyka v psané podobě

GLOBÁLNÍ ČTENÍ

- Vychází z tvarové psychologie – **člověk vnímá celky a části jsou mu podřízeny**
- Nejprve je slovo jako celek spojeno s obrázkem, pak je od něj odděleno – čtenář si slovo jako celek spojuje s významem podle obrázku

SOCIÁLNÍ ČTENÍ

- Pomocná metoda, která se zavádí, pokud dítě po 8. roce nemá žádné čtenářské dovednosti
- Vhodné u klientů, kteří neumí číst, ale komunikují verbálně a aktivně reagují na podněty
- **Umožňuje orientovat se v životě** – učí se přiměřeně reagovat na různá zrková znamení a symboly, s nimiž se běžně setkávají

BRAILLOVO PÍSMO

- **Plastické body vyražné do materiálu**, který čtenář vnímá hmatem
- Každý znak Braillova písma tvoří mřížka šesti bodů uspořádaných do obdélníků 2x3
- 63 znaků
- Pro nevidomé, slabozraké a klienty se zbytky zraku

ETRAN-N

- Náhradní komunikační pomůcka **pro nemluvící a málo pohyblivé osoby, které mohou komunikovat pouze prostřednictvím očí**
- Využívá čísla či barevná pole umístěná na tabuli z plexiskla s otvorem uprostřed
- Mluvící ze dvojice vždy očima označené sdělení vysloví a nemluvící ho smluveným znamením potvrdí nebo neguje

FACILITOVANÁ KOMUNIKACE

- Založená na **řízeném výběru komunikačních jednotek** (karet, symbolů, písmen, slov)
- Využívá tzv. podanou ruku – pomocí fyzické dopomoci asistenta-facilitátora dojde k pohybu ukazováčku-zápěstí-lokte-ramene (postupně se od prstu vzdaluje)
- Diskutabilní – facilitátor nesmí ovlivňovat volbu

POMŮCKY S HLASOVÝM VÝSTUPEM

- Komunikátory
- Mohou být optické nebo mít zvukový i zrakový výstup společně (display)
- V současnosti důležitá pomůcka logo péče počítačová technika a počítačové programy